

HALİT ÇELENK

İNSAN DOĞMUŞSUN İNSAN ÖLMELİSİN

Deniz Gezmiş, parkasıyla o evde yaşıyordu! Halit Bey, Deniz gerçekten yanındaymış gibi yumuşakça elini koydu parkanın üzerine... O anda sözler bitti.

**ORGAN NAKLİ
VE HUKUK**

**ROMANLAR
ÖRGÜTLENİYOR**

**BENİM
HIRSIZIM
İŞİNİ
BİLİR!**

İNSAN DOĞMUŞSUN, İNSAN ÖLMELİSİN

İdam gecesini, Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan ve Hüseyin İnan'la ilgili anılarını yıllardır, belki defalarca anlatan Halit Çelenk'e biz bu konuda hiç soru sormayı düşünmüyorduk. Ancak anladık ki onlarsız olmazmış. Deniz Gezmiş, parkasıyla o evde yaşıyordu! Halit Bey, Deniz gerçekten yanındaymış gibi yumuşakça elini koydu parkanın üzerine... O anda sözler bitti...

FİLİZ KERESTECİOĞLU - FİKRET İLKİZ

Gül gibi doğmalısın
Rengin ne olursa olsun
Siyah, beyaz, sarı...
Bir kalbin olmalı
Bir beynin
Kalbin durmadan sevmeli
Bıkmadan düşünmeli beynin
İnsan doğmuşsun, insan ölmelisin
Rengin ne olursa olsun
Siyah, beyaz, sarı...

Hiç enerjisi bitmeyen bir kişilik Halit Çelenk, gözleri ışıldayan, yaşam dolu... Vedalaşırken bize Mücap Ofluoğlu'nun Renkli adlı şiirini okuyup, verdiği zahmetler için teşekkür edecek kadar da mütevazı. Biz ise ona bütün yaşamı ve yol göstericiliği için teşekkür ediyoruz.

Halit Bey'le söyleşimiz kuralsız, davetsiz, Türkiye İşçi Partisi anılarıyla başladı hemen. "19 gün mideme sıcak bir şey girmedi. Neden? Gece 12'de geliyoruz her taraf ka-

palı, ne lokanta kalıyor ne bir şey. Ekmeği asıyoruz camın önüne, bir de dere kenarlarında salatılığa talim ediyoruz. Gezdik, dolaştık köylerde... Köyde adam harmana çıkmış, biz de harman yerine gidiyoruz, işte orada partiyi tanıtıyoruz; "Mehmet Ali Aybar genel başkanımızdır" diyoruz, bildiriler dağıtıyoruz, kahvelere gidiyoruz köylüleri görüyoruz... 18. gün dediler ki "radyo konuşmanız var gelin". Ben kalktım buraya geldim, partinin kapısından girdim, orada bir arkadaş "şuraya otur konuşmanı yaz" dedi. Oturdum "Çukurova'dan geliyorum..." diye başladım yazmaya. Şekibe'de 1963'de çok güzel bir radyo konuşması yapmıştı. O gece sabaha kadar telefonlarımız durmadı bizim. Çünkü o güne kadar sosyalist bir partinin adayı konuşma yapmamış."

Şimdi de torununuz Özer Türkiye Komünist Partisi'nde konuşma yapıyor galiba?

Şekibe ÇELENK: Onun sebebi ben oldum aslında. Bir tarihte seçimlerde oy vermeye gittik beraber. Dedi ki "Anneanne nereye oy vereceksin?" Ben de dedim ki "Oğlum komünist partisine vereceğim, bu adamlar 40 yıldır yasaklı tek bir oy da olsa onu da ben vereceğim". O da "ben de öyle yapacağım" dedi; sonra da gitti partiye yazıldı. Şimdi de oradan oraya koşturuyor. Bir şey olur diye aklım başımdan gidiyor, çocuğun başını yaktım diyorum.

Halit ÇELENK: Aslına bakarsanız benim hayatım da bu yöne gitmeyecekti belki. Antakya'da Mektebi Sultani'de okudum, sonra Fransız mandası altındayken Antakya'da lisede... Üniversite için Fransa'ya, Sorbonne'a gidiyordum ama savaş patladı. Adresler cebimde, valizlerim hazır, biletler elimizde öylece kaldık, İstanbul'a geldik. İstanbul'da da Şekibe'yle tanıştık fakültede.

Ş. ÇELENK: Her işte bir hayır vardır efendim değil mi?

Ama bildiğimiz kadarıyla öyle üniversiteye gidip gelen, okula devam eden bir öğrenciymişsiniz. Sonra galiba bir gün yolda gençler bir yere gidiyorlarmış. Nereye gittiklerini merak etmişsiniz. Tan olayı diye bildiğimiz olay yani!

Ş. ÇELENK: Evet o olayı bizzat izledik. Ben de öğrencilerin peşlerine takıldım gittim, kaldırımın üstüne çıktım, o manzara hiç gözümün önünden gitmez. Şimdi bunlar yalnız öğrenci değildi, öğrenci nihayet taş atar. Bunlar ellerindeki demir çubukları dişlilerin arasına sokup çatır çatır makineleri çatlatıyorlar. Tan Gazetesi'nin sahibi Halil Lütfü Dördüncü yanımda duruyor "Yeter artık! Yeter artık, mahvettiniz" diyor ama dinleyen kim. İnanır mısınız 24 saat köprü üstünden bile millet geçemedi, ne gazete, ne kağıt, ne bobin hiçbir şey kalmadı.

H.ÇELENK: İstiklal Caddesi üzerinde Berrak Kitapevi vardı, vitrininde Lenin'in resmi olan, orayı da tahrip ettiler.

Siz Tan gazetesinde röportajlar da yaptınız, kimler vardı o dönemde?

H. ÇELENK: Benim Şekibe'yle ilişkim var, babası Selanikli. Mim Zekeriya, Sabiha Sertel, onlar da Selanikli, tanıştık. Aziz Nesin'i de ben Tan Gazetesi'nde tanıdım. Bir gün gazetede otururken kapıdan birisi girdi, elinde birtakım kağıtlar, esmer bir çocuk. Elindeki kağıtları Sabiha Hanım'a uzattı. Biraz konuştular, sonra gitti. Gittikten sonra Sabiha Hanım Mim Zekeriya'ya dedi ki "Bu çocuk Aziz Nesin, istikbâl vaat ediyor". Naci Sadullah'ın da arkadaşlarıydılar. Safiye Ayla'nın da dostuydu o. Bizi Tepebaşı'nda gazinoya götürürdü Naci. Safiye Ayla şarkısını okur, bitirir gelir bizim masaya, sonra arabayı alır bizi boğaza götürürlerdi.

Siz iyi sosyalistmişsiniz!

H. ÇELENK: (gülerek) Ama şöyle, onlar beni bırakırlar sonra giderler, nereye giderler bilemem... Tan Gazetesi döneminde bir de şöyle bir anım var. Bir gün akşam haberlerini alıyoruz. Cemil Meriç de bizim arkadaşımızdı. Cemil o zamanlar sosyalistti, sonra Hint felsefesine daldı, sosyalizmi bıraktı. Çok güzel şiirler yazardı. Çok severdik kendisini. 1940'ı 1941'e bağlayan gece, üç-beş arkadaş çıktık, Beyoğlu'nda beraber kafa çektik. Sonra İnönü gezisine çıktık (şimdi park olan yere İnönü gezisi denirdi). Lapa lapa kar yağıyor. Gece gittik evlerimize yattık. Ertesi gün Cemil Meriç geldi "Hadi bakalım Kavaklıdere'yi sen mi alacaksın, ben mi?" dedi. Bana çıktı kura; gittim Kavaklıdere'yi, leblebiyi aldım geldim. O gece bir şiir yazmış, kalktı bize okudu. "Karda kara bir bayrak gibi dalgalanan karanlıklar ve gece doğum sancıları içinde kıvranan taze kadın, son şarkılarını dinleyecek yarın 1941, çelik pence-resinden tankların..."

Suat Derviş'i de tanımışsınız...

H. ÇELENK: İkinci Dünya Savaşı'nı Sovyetler'le Amerikalılar filme aldılar. Doğrudan doğruya savaş alanını çekmişlerdi. O belgesel Sovyet Sefarethanesi'nde önce basına gösterildi. Basından davet edilenler, yanlarında bir arkadaşlarını götürüyorlardı. O dönemde Kemal Sülker de gazeteci olduğu için, o da beni aldı yanına, beraber gittik. O gece belgeseli seyrettik. Adı Stalingrad Savunması. Ama öyle bir savunma ki... Pencere pencere, kapı kapı; müthiş bir şey. O zaman "Canım, bu idareyi halk tutmaz, zorla, baskılarla bu rejim yürüyor. Yoksa bunlar serbest kalsalar, yıkarlar, yakarlar" gibi propagandalar yapıyorlardı. Biz gördük ki orada bunun tam tersi var, halk Kızıl Ordu'yla beraber savaşmış. O akşam, Sabiha, Zekeriya Sertel ve Suat Derviş de oradaydılar. Suat Derviş "Niçin Sovyetler Birliği'nin Dostuyum" diye bir de kitap yazmıştı. Çok güzel bir kadındı. Yeşil gözleri vardı. O gece üzerindeki ipekli kıyafet gözlerinin rengindeydi, dikkat etmiştim.

Kızları Serpil hafif öksürmeye başlıyor, babasını uyar-mak için. Biz de araya giriyoruz, Şekibe Hanım da Suat Derviş'i çok güzel buluyormuş diye. Sonra heyecanla anlatmaya devam ediyor Halit Bey...

H. ÇELENK: Yuri Plotnikov diye bir konsolosluk görevlisi 'Gelin ben size Rus votkası ve isli balık ikram edeyim' dedi. Şimdi biz merakla Sovyet vatandaşları nasıl yaşarlar, ne yaparlar diye gittik eve. Karısı bizi buyur etti. İçeride hemen kitaplığa baktım.

Lamartine... Şiir kitapları... Alfred de Vigny... Ben dönüm 'Yuri Beyciğim kitaplığınıza baktım, Marks'ı, Engels'i, Lenin'i göremedim' dedim. Gülümsedi, 'biz onları okuduk, gereğini yaptık, şimdi sıra sizde' dedi".

Ben lisede okurken, Fransızlar bize Fransız Demokratik Devrimini anlatan kitaplar okuturlardı. Voltaire, Jean Jack Rousseau... Oradan bu devrimci düşünceleri aldık tabii. Mesut Fani ismindeki hocamız yıllarca Paris'te okumuş bir kişiydi, onun bize okuttuğu felsefeye de yetinmedim ben, çok okudum. Ama o zaman her şeyin bulunması mümkün değildi. Sahaf lar bazen yüzümüze bakar, tezgâh altından çıkarır verirdi. Üç forma, beş forma, formalar halinde çeviriler... Kapital'in çevirisi, şunlar bunlar var. Bir Haydar Rifat'ın çevirisi va; hiçbir şey anlaşılmaz. Yani yabancı dil bilmeyen okuyamıyordu. Ama ben Kerim Sadi'yle tanıştım, onun kitaplığından da yararlandım. Bu arada Kerim Sadi'yle Şekibe'nin de bir anısı vardır.

Ş. ÇELENK: Ben ilk, orta ve lise öğrenimimi Bursa'da yaptım. Bursa'yı kendi memleketim gibi bilirim. O zamanlar çok tutucu bir memleketti. Nazım Hikmet'i Bursa cezaevine koydular. Ben duramıyorum, gidip göreceğim Nazım'ı. Ama yalnız karısı ve annesi olursa görüştürüyorlar, başkasıyla da görüştürmüyorlar. Gidiyorum, gardiyanlara yalvarıyorum, imkânı yok. Kapılarda rezil oluyorum. Bir gün yine çok üzümlü çıktım cezaevinden, bir bankın üzerinde Kerim Sadi oturuyor. O da Bursa'da sürgün, yanına oturdum, anlattım Nazım'ı görmek isteyip de göremediğimi. "Ben görüşebiliyorum. Sizin görüşmek isteyip de görüşemediğinizi ben kendisine söylerim efendim" dedi.

Halit Bey siz birçok genç hukukçu için bir örnek, bir idol oldunuz, birçok hukukçunun hayatında önemli bir yeriniz var. Siz hukuku nasıl seçtiniz? Hukuka çok şey verdiniz de hukuk size neler verdi?

H. ÇELENK: Anlattığım gibi, okuduğum lise Fransız lisesiydi, Türkçe konuşmak yasaktı. Okuduklarımız sol düşünceler; Nazım Hikmet'in şiirlerini okuyoruz, etkileniyoruz orada. Okurken de sanki en geniş kültür edineceğim fakülte hukuk fakültesi gibi bir düşünce vardı bende ve o münasebetle hukuku seçtim. 1939'da kaydımı yaptırdım. Sonra

ikinci sınıfta Şekibe'yle tanıştık. Şekibe çok güzel not tutuyordu. Ebulûla Bey'in ağzından nasıl çıkıyorsa öyle yazıyordu deftere. Cemil Birsal, Ebulûla Mardin Türk hocalarımızdı, diğerleri genellikle yabancı hocalardı. Ama ben o çalışmalarını yaparken de her zaman felsefeye çok meraklıyım. "İnsan nasıl insan oldu, nasıl düşünmeye başladı?" gibi soruları hep kendime sormuşumdur. Yabancı dilin yardımıyla da üniversite kitapevi, halkevi kitaplıkları gibi umumi kitaplıklardan da yararlandım. Bir taraftan da felsefe tarihi okuyordum. Şekibe'nin notlarının bana çok faydası oldu tabii.

İyi öğrenci Şekibe Hanımdı yani!

H. ÇELENK: Evet, halâ o notları durur. Hem güzel, hem çabuk yazar. Kitap yok, Türkan Rado Prof. Schwarz'ın asistanı, notlardan okuyoruz. Ama bu notların dışında felsefe, sosyoloji birçok kitapları okudum ve ben okuyarak sosyalist düşünceye geldim.

Hukuk parayla da çok alâkalı olabilen bir meslek. Siz kitabınızın adı gibi "Yargıda ve Yaşamda Devrimci Duruş"u hep korudunuz, başka türlü bir ilişkiniz oldu hukukla. Bu nasıl oldu?

H. ÇELENK: Babamın malî durumu çok iyiydi ve iyi para gönderiyordu bana. Ama devrimcilik var ya serde, insana ancak kendi emeğinin ürünü helâldir. Benim çalışmam lazım. 16 kuruşluk pulla her tarafa dilekçeler verdim, fakat iş bulamıyorum İstanbul'da. Bir yazıhane açmak için büyük para lazım, babam para gönderebilir ama onu istemiyordum. O zamanlarda Şekibe'nin babası Samsun'da Tekel müdürüydü. Bize mektup yazdı "Burası çok güzel bir kent isterseniz burada çalışabilirsiniz" dedi. Biz kalktık Samsun'a gittik. Ferda orada doğdu. 1948'den 1960'a kadar orada kaldık. Serpil'i o zaman koleje vermiştik. Serpil sürekli bize romantik mektuplar, şiirler yazıyor, yalnızlıktan şikayet ediyor. Biz dedik bu çocuk çok üzülüyor, kalkalım Ankara'ya gidelim. Herkes "Siz deli misiniz! İşleriniz çok iyi" dedi. Benim mesleğimde para kazandığım yer Samsun'dur. Tekel'den maaş alıyordum, bir de ceza davalarına bakıyordum genelde.

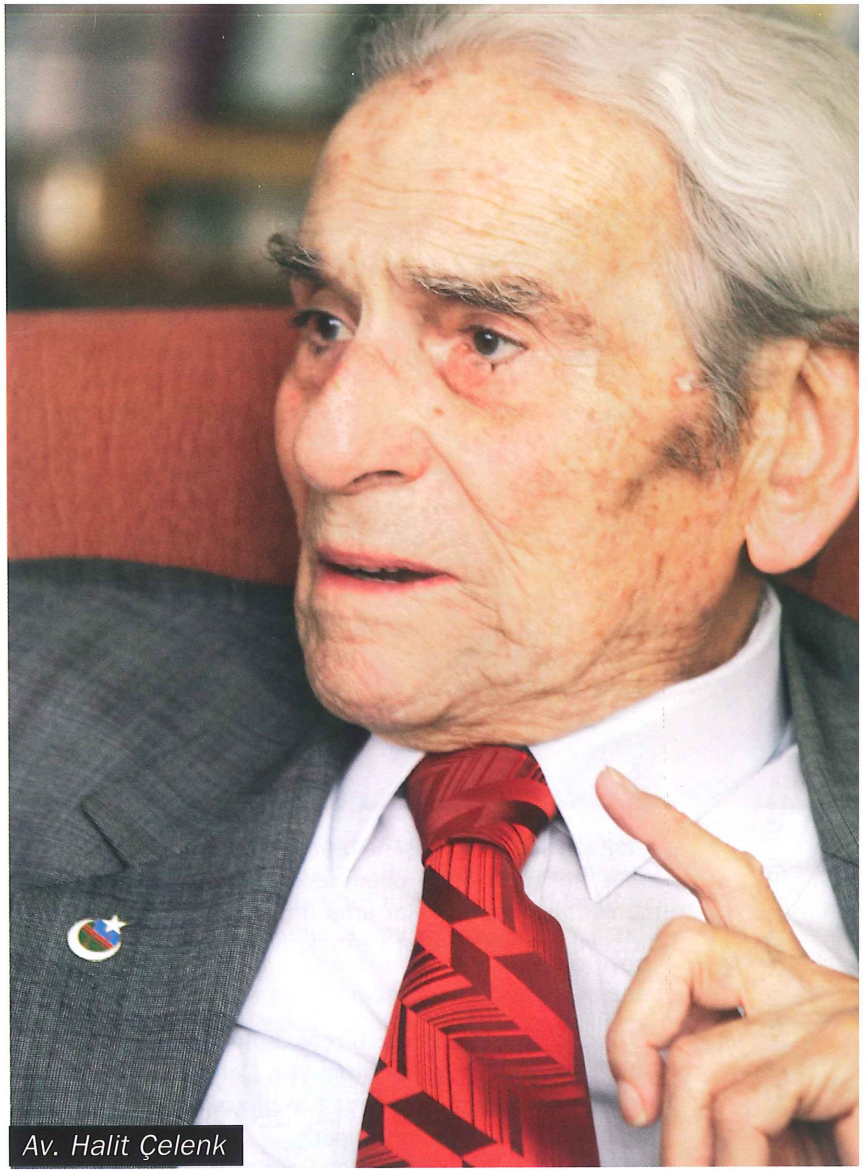
Kalsaydınız milletvekili de olurduz herhalde?

H. ÇELENK: Demokrat Parti de, Halk Partisi de ikisi de arka arkaya geldiler teklif ettiler bize ve ikisinin de başında avukatlar vardı.

Siz milletvekilliği yerine, Samsun'da iki çocuk tutuklandı diye durup dururken cezaevine gitmişsiniz onları tanımadan.

H. ÇELENK: Ben gazetede "Komünizm propagandası yaptıkları için tutuklandılar" diye bir haber okudum. Allah Allah, dedim... Şimdi biliyorum polisin baskısı olur, işken-ce olur, suç işlemediği halde suç işlemiş sanılır. Adamların avukata ihtiyacı vardır; parası, pulu yoktur. Ben gideyim bunlarla görüşeyim dedim. Adamlar bana baktılar, ben onlara baktım! Ne ben onları tanıyorum, ne onlar beni tanıyor. "Ben avukatım, size yardım etmek istiyorum" dedim. Teşekkür ettiler. "Nedir olay?" dedim. Samsun'la Çarşamba arasında banliyö treni var, öğrenciler gidip geliyorlar. Güya bunlar trende öğrencilere propaganda yapmışlar. Şimdi bunlar iki kardeş, Ahmet ve Şevket Özparlak; seyyar satıcı ve göğüslerinde küçük tepsiler var; jilet bıçağı, toplu iğne, çakı gibi şeyler satıyorlar, yaşamlarını böyle kazanıyorlar. Ben dinledim bunları, burada propaganda suçu yok, vekalet aldım. Hiç unutmuyorum Baro Başkanı Kamil Sirmen, yaşlı bir adam. Ben oraya gittiğim zaman 26 yaşındayım, avukatlığa başlıyorum. Bütün avukatlar aşağı yukarı 40-60 yaşlarında insanlar. O zaman dosyaya vekalet girerken Baro Başkanı'nın imzasını alıyorlardı. Baro Başkanı bana "Beyefendi siz bu komünistleri nasıl savunuyorsunuz?" dedi. Ben dedim ki "Beyefendi, katillerin, hırsızların, dolandırıcıların savunma hakkı var ve hepsini savunuruz. Bu adamların suç işlediğini iddia ediyorlar, belki de işlememişlerdir. İşlemiş olsalar bile belki hafifletici nedenleri vardır. Avukatın görevi, eğer suçsuzsa beraatini sağlamak; eğer değilse en az cezaya çarptırılmasını sağlamak. Ben de bunu yapmak istiyorum" dedim. "Bu baroda hiç hoş karşılanmaz, halk da komünistleri savunan avukatı hoş karşılamaz" dedi. "Teşekkür ederim" dedim, işime baktım. Gittik mahkemeye. Bir Çerkez mahkeme başkanı vardı, ağır ceza reisi. Adam hayatında böyle dava görmemiş. Gençleri filan getirmişler tanık diye. "Peki ne biliyorsunuz?" diyor başkan, "Efendim bunlar anarşiktir" diyorlar. Anarşist de diyemiyorlar, anarşik, anarşik, bir anarşiktir gidiyor. Gerçi anarşizmin de 141-142'yle bir ilgisi yok ama! "Efendim sorar mısınız bu çocuklara, acaba anarşik ne demek?" dedim. Sordu, çocuklar "Efendim, insanları birbirlerine düşürüyorlar" dediler. Ben savunmamı yaptım, "insanları birbirlerine düşürmek filan 142'nin unsurları değildir" dedim. Beraat kararı verdi. Sonra ben yine bu çocuklara yardım etmek istiyorum. "Siz öyle oralarda buralarda dolaşıyorsunuz, niye küçük bir dükkan tutmuyorsunuz" dedim. "Paramız yok" dediler. Hatırımda kaldığına göre 300 lira bir para verdim. Onlar bir dükkan açtılar.

Kızları Serpil Hanım araya girerek "Bana hep fıstık verirlerdi. En çok sevdiğim fıstıkçı amcaları onlar. Bana kocaman bir külahı dolduruyorlardı. Anneme de asma

Av. Halit Çelenk

yaprakları getirirlerdi, dolma yapsın diye..." diyor.

H. ÇELENK: Aradan yıllar geçti. Geldik Ankara'ya. Bir gün gazeteyi açtım, bir ölüm ilanı gördüm. Altında bizim bir sınıf arkadaşımızın imzası vardı, dikkatimi çekti. İlanda bu çocuklardan Şevket Özparlak'ın ölüm haberi var. "Onlar bizim partidaşımızdı" gibi şeyler yazıyor. Demek bunlar Komünist Partisi üyesiydi dedim. Arkadaşa telefon açtım sordum, o da doğruladı. Ama ne onlar bana bir şey söylemişti ne de ben onlara bir şey sormuştum yıllarca... Sadece yıllar önce, Şevket bana Sabiha Sertel'in "Çitra Roy'la Babası" kitabını hediye getirmişti. "Şevket ben bu kitabı anlatayım sana" dedim. Şaşırdı, kaldı. "Abi ben sizin bunu okuduğunuzu bilmiyordum" dedi. Sonra yazmıştım bunu bir kitabımda "Sanıktan avukatına propaganda" diye...

Tabii avukatın da devrimci olabileceğini pek düşünemiyor insanlar!

H. ÇELENK: Haklılar da, hukuk tutucudur; mevcut düzeni savunan bir kurallar manzumesidir. İlericiliğe karşıdır, devrimciliğe karşıdır. Ama geniş bir kültür de veriyor tabii hukuk. Kamu hakları, insan hakları, bütün bunları okuyorsunuz. Geçenlerde bir söyleşide bana, geriye baktığınız zaman, çalışmalarınızdan, yaşadıklarınızdan pişman olduğunuz bir şey var mı diye sordular. Yok dedim, hiç pişman olmadım. Ben hiçbir yaptığımdan, hiçbir davamdan pişman olduğumu hatırlamıyorum. Çünkü baktığım davalara da başarı sağlamak için bakmadım. Bir avukat davayı ka-

Şekibe Çelenk

Fotografılar: Bülent Ercan

zanır, kaybeder. Bilirkişi ne rapor verecek bilemezsiniz, şahitler ne söyleyecek bilemezsiniz, deliller aleyhte olur mahkumiyet kararı çıkar ama mücadele edersiniz. Güzel bir şeydir o mücadeleyi vermek, iyi niyetle yaparsınız bunu.

Türkiye’de tanıdığımız birçok hukukçu sizin Barolar Birliği Başkanı olmanızı istemiştir. Belki de böyle bir sistem içinde bunun olmayacağını bilerek hayal etmiştir. Sizde böyle bir istek var mıydı?

H. ÇELENK: Biz 1975 yılında Çağdaş Hukukçular Derneği’ni kurduk. Uğur Alacakaptan, Uğur Mumcu, Niyazi Ağırnaslı, Nevzat Helvacı, Emin Değer vardı. 60’lı yıllarda İlerici Avukatlar Derneği, sonra Devrimci Avukatlar Derneği, sonra da Çağdaş Hukukçular Derneği. 20 ilde teşkilat kurduk. İstanbul teşkilatını kurmaya gittiğimiz zaman Turgut Kazan arkadaşımız bize karşı çıktı. Efendim dedi, “burada baro var ne gerek var” dedi. Biz, baronun yapamayacağı şeyler vardır, onları da dernek, sendika yapar dedik. Kendisiyle tartışmalarımız oldu. Bu derneği kurarken amacımız hukuk kavramından ne anladığımızı açıklamaktı. Çünkü hukuk fakültelerinde hocalar, hukukun kişiler ve kişilerle devlet arasındaki ilişkileri düzenleyen kurallar olduğunu söylüyor ve hukuku böyle tanımlıyorlardı. Bu yanlış olmayan ama eksik bir tanımlamaydı. Sınıflı toplumlarda devlet, egemen sınıfın temsilcisiydi ve kurallar egemen sınıfların yararına oluşturuluyor, emekçiler üzerinde baskılar uygulanıyordu. Biz bu kuralların gerçek hukuk olmadığını, aslında hukukun insan hakları ve emek eksenine dayalı bir kurallar toplumu olduğunu anlatıyorduk. Sonra aradan yıllar geçti İnsan Hakları Derneği’ni kurduk 1986’da. O yıllarda İstanbul Barosu’ndan delege arkadaşlar bana “Halit Bey Barolar Birliği Başkanlığı’na adaylığınızı koyun” dedi. Ben “benim böyle bir niyetim yok” dedim. İzmir’de de aynı şeyler söylendi: İsterseniz kazanamayalım ama bu bizim hukukçular, avukatlar için bir mücadele yolu olur diler. Bir parantez açabilir miyim? Burada biz Ankara Barosu Başkanlığı’na adaylığımızı koyduk. Yekta Güngör Öz-

den “komünistlerdir bunlar, onlara oy vermeyin” dedi. Anayasa Mahkemesi’nde üyeyken Giresun’a gelip aleyhi-me propaganda yaptı. Uğur Mumcu’da Mersin’de yaşadığı bir olayı anlatmıştı: Orada laf genel kurula geliyor. Avukatlar diyorlar ki Uğur’a “Önder (Sav) Bey buraya geldi, dedi ki; Halit Bey marksisttir, Barolar Birliği Başkanı’nın en çok ilişkide olduğu kişi Adalet Bakanındır. Bir Adalet Bakanı marksist bir kimseyi yanına alır da konuşur mu”. Yıllardır bunlar aslında kendi ekiplerini sırayla başkan yapıyorlar. Neyse, Giresun’da biz az oy farkla kaybettik. Benim başkan olmak gibi bir idealim yoktu. Ben okuyacağım, çalışacağım, benim işim bu. Aslında bu meslekte benim idealim iyi bir avukat olmak değil, iyi bir hukukçu olmaktı.

Erkeklerin oldukça hakim rol oynadığı bir ülke Türkiye... Böyle bir ülkede siz radyodan ilk konuşmayı yapan, İşçi Partisi’nin Ankara İlçe Başkanı bir kadınla beraber oldunuz. Anlaşıldığı kadarıyla da eşit bir ilişki kurdunuz, bundan rahatsız olmamayı nasıl başardınız?

H. ÇELENK: Biz aynı amaca hizmet eden, aynı yolda yürüyen insanlarız. Birimizin başarısı ötekini mutlu eder. Benim başarıım onun mutluluğudur, onun başarısı benim mutluluğumdur. Yani keşke daha da mücadelesini sürdürebilse, aday olsa konuşmalar yapsa ben mutlu olurum bundan. Kadın-erkek ayrımı, erkek egemen toplum düşünceleri gibi şeyler hiçbir zaman bizim evde yürümedi. Ben hala sabah kalktığımda “merhaba Şekibe Hanım” derim. Gerçi “hanım” demek, “merhaba” demek bir şey ifade etmez ama ben içimden geldiği için söylüyorum.

Serpil Hanım “ama bir aşk var arada” diyor hemen araya girerek. Nereden biliyorsunuz diyoruz. “Oooo” diyor Serpil Hanım “Arkadaşları anlatırlar, kendileri anlatırlardı arada... Mesela babamın ailesi karşı çıktığında ‘Tamam o zaman ben başkasıyla evlenmem’ diyor. Aneme de aynı şekilde diyorlar ki ‘Evlenme bu Güneylidir, sen Rumelilisin’ o da ‘Ben o zaman başkasıyla evlenmem’ diyor. İki taraf en sonunda razı oluyorlar. Biri yakışıklı, diğeri çok güzel bir hanım, bir de kaç sene önce oluyor tabii bütün bunlar.”

Avukat olmak güzel bir şey de siz epeyce sanık da oldunuz.

H. ÇELENK: Barış davasında ben avukattım ama ikinci bir iddianame geldi: Fakir Baykurt, Sadun Aren ve ben Barış Derneği’nin kurucuları arasında olduğumuz için, bizi de sanık olarak dahil ettiler iddianameye. Ben de Selimiye’de salona girdim; kolumda cübbem var, elimde çantam. Hakime doğru yanaştım “Efendim ben nereye oturacağım?” dedim. Bir taraftan müvekkillerim var, bir taraftan sanık olmuşum. Güldü duruşma hakimi “Halit Bey nasılsa dosyaları birleştireceğiz, siz buyrun” diyerek sanık sandalyesini gösterdi. Bir akşam beni DAL’a da götürdüler. DAL işkencehanedir, Derin Araştırma Laboratuvarı’nın kısaltılmışı! Bir yazım nedeniyle soruşturma açılmış; gündüz haber vermiyorlar, gece on ikide geliyorlar. Kapıda DAL’ın baş komiseri, adamı da dava etmişim bir müvekkilim nedeniyle. “Buyrun Halit Bey bir dergide yazı yazmışsınız gideceğiz”

dedi. Bir de “dergiden varsa onu da yanınıza alır mısınız biz de yok?” diyor. Biz gittik, meğer adamın odası da işkencehanenin oradaymış, ben bayağı bozuldum. Çay söyledi adam. Ben çay içmeyeceğim dedim. Çünkü çocuklar “Abi, çaylara ilaç koyup öyle ifade alıyorlar” demişlerdi. “Oralet için” diyor onu da içmeyeceğim diyorum. O arada Muzaffer Bey’i (İlhan Erdost) de getirdiler. Ona da çay söyledi. İçimden dedim ki “bu Muzaffer eski hapishanecidir, bu işleri bilir, bakayım içecek mi içmeyecek mi?” Baktım Muzaffer içiyor, ben de içtim. Sonra da adam bize kağıtları verip “Ben yatmaya gidiyorum siz ifadenizi yazın” dedi. Bu arada Şekibe herkesi ayağa kaldırmış, Uğur (Mumcu) da öyle. Sonra adam “Yahu ne bela bir karın varmış, Ankara’nın altını üstüne getirmiş. Ben şimdi telefon açayım konuş da rahat etsin” dedi. Biz ifadelerimizi yazdık, sabaha kadar kaydattık Muzaffer’le, zaten görüşemiyorduk. Sonra Devlet Güvenlik Mahkemesi’ne gönderdiler bizi. Bir savcı gelmiş oraya Elazığ’dan, faşist bir adam, herkes yılıyor bundan. Başını dosyadan kaldırmadan “Bu yazı sizin mi?” dedi. Evet dedim. “Bu ifade de sizin mi?” dedi. Evet o ifadeyi de ben yazdırdım dedim. “Bekle dışarıda” dedi. Dışarıda bekle demenin ne demek olduğunu biliyorsunuz, tutuklama isteyeceğim diyor yani. Nitekim tutuklama istedi... Sonra hakim karşısına çıktık, hakim polise “şuraya bir koltuk getirin” dedi. “Halit Bey buyrun oturun buraya” dedi. Sonra polisi dışarı çıkardı. Bana döndü “Yahu nedir bu yahu?” dedi. Yazı uzun bir yazı da değil. Ben bunca yıldır ceza avukatlığı yapacağım, sonra oturup kısacık bir yazı yazacak ve 141-142’den suç işleyeceğim, olacak şey değil. Hemen kalktı “Serbest bırakıyorum, tutuklamayı reddettim” dedi. Mahkemede aynı saygılı davranışlarla beraber karar vermişti bir celsede.

Fena bir sanıklık değilmiş bu ama!

H. ÇELENK: Elrom olayındaki pek öyle değildi ama. Sabahın 5’inde geldiler. Yıldırım Bölge’ye götürüldük. Çok geniş bir kapısı var, o kapıyı bir çektiler, bir de baktım içeride 100-150 kişi var: Cahit Talas’ı, Bahri Savcı’sı, Uğur Mumcu’su, İlhami Soysal’ı, Fakir Baykurt’u... hepsi var. Bana dediler ki “Yahu sen nerede kaldın kardeşim, sana iltimas geçmişler bizi 12’de aldılar” dediler. O zaman gözaltı süresi 30 gündü, 30 gün kaldık. Doğan Avcioğlu, Muzaffer, ben volta atıyoruz. Sabah tutukluları getiriyorlar, akşam tahliyeleri götürüyorlar. Bana da ismim okundu gibi geldi. Nitekim öyle olmuş, tahliye oldum. Çıkarken de o kadar üzülüyor ki insan, arkadaşları kalıyor orada.

Ş. ÇELENK: 12 Mart’ta ve 12 Eylül’de bizim ev her gün basılıyor. Bütün evin içini harmana çeviriyorlar, “yasak yayın, yasak yayın” diye... Ev de kitap dolu tabii. Bir gün bir tanesi “Abi bulduum” diye bağırıyor. Küçük kızımın odasında bir pasta tarifi, şu kadar şeker, şu kadar un yazan. Bunu örgütsel bir şey sanmış. Gülerler sana dedim, ama dinlemedi aldı gitti. Bir keresinde de Aziz Nesin’in “Şimdiki Çocuklar Harika” kitabını öyle almıştı birisi.

H. ÇELENK: Bir keresinde beni almaya geldiklerinde bir komiser, Şekibe’ye “Çiçeklerinizi çok beğendim birisini alacaktım ama kızarsınız diye korktum” dedi. Şekibe de “Hiç kızmam, beğenin birisini alın. Çiçek seven, insan sever; belki böylece içeridekilere işkence yapmazsınız” dedi.

Vay efendim kim işkence yapıyor filan diye diklendi bu. Şekibe de “Yapıyorsunuz, bütün yaptıklarınız da sonra buraya gelip anlatıyorlar, izlerini gösteriyorlar” dedi.

Son olarak size sorsak Halit Bey, biz avukatlara öğüdünüz nedir?

H. ÇELENK: Estagfurullah.

Yok, gerçekten soruyoruz. Size sevgimiz, saygımız sonsuz...

H. ÇELENK: Bizler şimdi yaşlandık, mesela benim gözlerim iyi görmüyor. Eskiden bir yasa çıkacak, ben hemen onu incelerim, yazarım, çizerim. Şimdi yapamıyorum. Serpil bana yardımcı oluyor eksik olmasın. Şimdi bu koşullarda çalışmak çok zor oluyor. Siz derginizin adı gibi güncel gelişmeleri izliyorsunuz. Onları okuduğum zaman da çok seviniyorum. İyi işler yaptığınızı düşünüyorum. O yüzden benim size öğüt vermeme ihtiyacınız yok. Şimdi avukat bir yandan davalarını görecektir, insanları savunacak, öbür yandan da yasama işlemlerinde sürekli uğraşacak, onlara karşı mücadele verecek, çıkan kanunların atıl yönlerini yazacak, toplantılarda konuşacak. Bu görevi de var avukatın. Geçenlerde İstanbul’dan bizi telefonla çağırdılar. Ben 5-6 yıldır İstanbul’a gitmedim. Çünkü 2-3 saatte bir makineden oksijen alıyorum, bu beni birçok şeyden alıkoyuyor. Rona Aybay “Halit Bey gelebilirseniz çok seviniriz, kitaba (Yaşamda ve Yargıda Devrimci Duruş) bütün emeği geçenleri çok mutlu edersiniz” dedi. Kızım Ferda da “Makineyi arabanın içine koyarız ve gideriz, bu daveti reddetmeye elim” dedi. Gittik, üniversiteden öğrenciler gelmişler. Ben hem gençleştim, hem onur duydum, hem eski günleri yaşıyor gibi oldum. O çocuklar bana bazı sorular sordular. Siz hukuk öğrencilerine ne tavsiye edersiniz, biz hukuka nasıl bakalım? “Hukuk bir defa insan haklarına dayalı olacak. Temelinde insan hakları olacak. Aynı zamanda emek eksenli olacak, yani daima insan emeğini gözönüne alacaksınız. Ve dönemden döneme önem kazanacak bazı ilkeler de olabilir, örneğin şimdi bağımsızlıkçı ve antiemperyalist ilkelere dikkat etmek gerekir. Çünkü yurtsever insan bağımsızlıkçı ve antiemperyalist insandır.” Ben çocuklara bunları söyledim.

Halit Çelenk Aziz Nesin’le